

De

VRIENDEN van de PLANTENTUIN

GENT

**driemaandelijks
zestiende
nr. 2**

**tijdschrift
jaargang
juni 1997**

De

VRIENDEN van de PLANTENTUIN

GENT

driemaandelijks tijdschrift
zestiende jaargang
nr. 2 juni 1997
ISSN 0777 - 8821

Inhoud

Redactioneel(tje)	2
Eén uit de duizend : het geslacht <i>Salvia</i> (deel 2)	3-9
De Echte salie in magie en volksgeloof	10-13
Papier	14-20
Bezoek aan Wilgenbroek	21
Uitstapregeling	22
Lidgeld 1997	23
Agenda 1997	24-26
Bestaat er wel zoiets als kuipplanten ?	27-30
Over planten in kuipen	31-34
Over de schreve ...	35
Bezoek aan De Nieuwe Tuin	36
Steun !!!	37
Het mysterie van de Maartse viooltjes	38-40
Open tuinen in het Waasland	41
Volkstuinvrienden	42
Gedenkrede bij de begrafenis van Marcel Plus	43-45
Lezersforum	46-47
Colofon	48

Redaktioneel(tje)

Beste lezers,

In dat kleine deel van de wereld waarin wij leven, zien we en ondervinden we ten gronde een klimaat opgebouwd uit vier seizoenen.

Deze opbouw en de daarbij horende regelmaat bepalen een groot deel van het ritme van de maatschappij, en als gevolg daarvan ook ons eigenste leven (of is het omgekeerd?).

De voortdurende nabijheid van de Plantentuin (voor een aantal gelukkigen onder ons) versterkt dit effect in belangrijke mate, door de dikwijls ongewoon sterke reacties van de planten op de veranderende omstandigheden.

Wellicht heeft u zelf al gezien wat een regenbui na een periode van warm weer kan teweeg brengen : planten die letterlijk verdubbelen in omvang, jonge kleine scheuten met amper herkenbare bloemknoppen die plots een halve meter rijzen en dan barstensklaar staan om hun kleuren en geuren te tonen en te verspreiden.

Dat alles kan ook veel beknopter worden weergegeven als :
't is lente !

Deze tamelijk abrupte omslag was ook duidelijk te zien op de Gentse Bloemenmarkt, die (tijdelijk ?) en in het weekend op de Vrijdagmarkt doorgaat. Het assortiment bloemen en planten maar ook het assortiment kopers verschilt grondig vóór en ná 10 mei...

Hier moet ik ook een droeve tijding melden, met name het recente overlijden van onze stichter en drijvende kracht van het eerste uur, Marcel Plus. Een treffende herinnering door een van zijn dichte vrienden is verder in dit nummer opgenomen.

Zonder de tussenkomst van Marcel zou de Plantentuin wellicht een zeer donkere toekomst hebben gezien, zijn aktie is zeker één van de oorzaken die hebben geleid tot een herwaardering van dit unieke patrimonium.

Uw redakteur,

Eén uit de duizend : het geslacht *Salvia* (deel 2)

Marc LIBERT & Koen CAMELBEKE
Plantentuin

Bloembioologie

Beste vriend, vriendin, reeds in het vorige nummer hebben we u eens laten proeven (of eigenlijk nog niet echt) van de speciale bouw van Saliebloemen. Nu gaan we er echt mee beginnen... dus zet u schrap, want even doorbijten is wellicht noodzakelijk (al zorgen we ervoor dat deze schotel zo mals mogelijk wordt opgediend, en doorgespoeld).

Eerst een figuur... uit Graf 1975 (pagina 115), een uitstekend boek gemaakt met de spreekwoordelijke Deutsche Grundlichkeit.

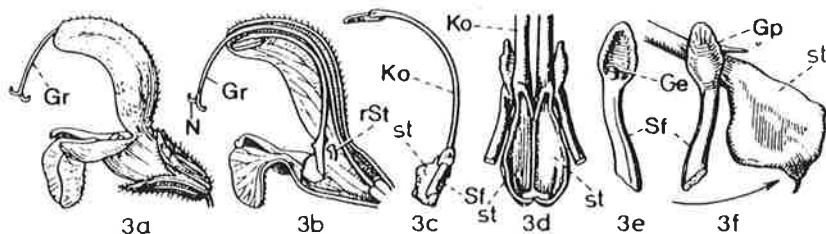

Fig. 1. Bloem van Veldsalie (*Salvia pratensis*), zijzicht van een intakte bloem, zijzicht van een overlangse doorsnede, en enkele details van de meeldraad-hefboom (Graf 1975 : 115).

Bij het nummer 3a ziet u een zijaanzicht van deze bloem. Salie is duidelijk een dochter van de grote, beroemde, invloedrijke Lipbloemenfamilie (Labiatae), zie maar die tweelippige kelk en die tweelippige kroon.

Stel u eventjes voor -als honingbij of ander insect- wat heb je daar toch een mooie 'entrée'! Gewoon even tussen bovenlip en onderlip van de kroon duiken, heimelijk de nectar stelen, en weg ermee... Maar neen, zo makkelijk lukt het niet !

In de figuur hieronder (ook een tekening van een Veldsaliebloem) zie je dat de weg belemmerd wordt. De bij wil bij de nectar geraken (aangeduid met de letter N), maar een plaatje, aangeduid met de letter P, staat in de weg. Met haar harige kop moet de bij eerst deze plaat wegduwen, wil ze bij de nectar raken. Maar wanneer ze dit doet, zet ze een hefboom in werking en krijgt ze de (halve) helmknop met daarin het stuifmeel (aangeduid met de letters Th) tegen haar rug. Vergelijk maar eens de meeldraad getekend in volle lijn met deze getekend in stippellijn.

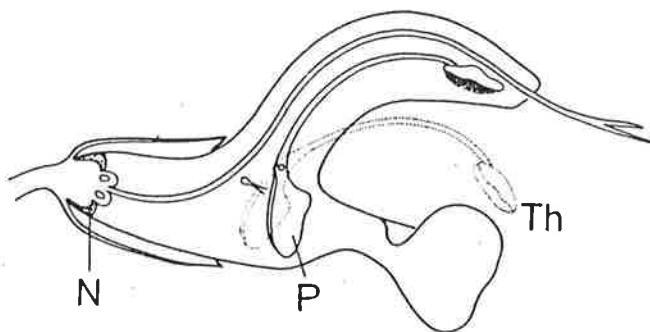

Fig. 2. Bloem van Veldsalie (*Salvia pratensis*), in een overlangse doorsnede. N : nectar. P : plaatje. Th : een (halve) helmknop (Weberling 1981 : 111).

Saliebloemen hebben dus een typische aanpassing om er zeker van te zijn dat de bestuiver niet vertrekt zonder een hoeveelheid pollenkorrels op de rug. Die aanpassing is een echt hefboom-mechanisme. Denk maar aan die goede (?), oude typemachine... een druk op een toets en klap, de (meestal) gewenste letter verschijnt op het blad.

Gaan we even terug naar figuur 1. Bij het nummer 3b zien we een opengesneden bloem... jammer, maar op deze manier krijgen we vanalles te zien.

Zoals we in het vorig nummer reeds vertelden, zijn er bij Salie slechts twee meeldraden die volledig ontwikkelen (bij andere Lipbloemigen zijn er dat normaal gezien vier). De twee andere meeldraden ontwikkelen niet of zijn aanwezig als kleine stompjes (hier aangeduid met de letters rSt).

Ook goed zichtbaar is de stamper. Deze is opgebouwd uit de tweeledige stempel (N), de stijl (Gr) en onderaan (niet aangeduid) vinden we twee bolletjes : het vruchtbeginsel (let wel, het gaat hier over het vrouwelijke deel van de bloem). Wanneer we goed kijken, zien we in de oksel van deze stamper een duidelijk gekromde meeldraad, die mooi meebuigt met de stempel in de bovenlip van de kroon. Deze meeldraad wordt meer gedetailleerd weergegeven onder het nummer 3c. Het onderste gedeelte van de meeldraad is getekend onder de nummers 3d tot 3f. U begrijpt wellicht wel dat de twee meeldraden een ganse transformatie moeten ondergaan om een dergelijk hefboomsysteem mogelijk te maken. Dit alles kan hier nog meer theoretisch, botanisch besproken worden, maar dan wordt het echt zware kost en u weet, een indigestie is voor niets goed.

Wanneer u eens tijd en goesting hebt, ga dan voor een Saliebloem zitten of liggen en probeer eens zelf het hefboomsysteem. Neem een potlood en ga (als een bijtje) met de punt tussen de bovenlip en onderlip van de kroon de bloem binnen.

U zult zien dat door dit hefboomsysteem de meeldraad tegen het potlood wordt geduwd en daar een hoeveelheid stuifmeel zal achterlaten. Wanneer u dan hetzelfde probeert bij een andere Saliebloem van dezelfde soort, dan bent u -misschien zonder dat u het beseft- de plant aan het bestuiven !

Het is mooi en prettig om zien en zeker het proberen waard (maar laat de bloemetjes en de bijtjes ook hun pleziertjes).

Nog even terug naar de éénjarigen

Vorige keer kreeg u een korte inleiding tot diverse "éénjarige" Salviasoorten, of tenminste diegene die we voor éénjarige perkbeplanting gebruiken. Ook dit jaar is er in onze tuin weer een perkplantenassortiment uitgezet, als vervolg op de Nieuwe Perkplantententoonstelling van vorig jaar.

Drie *Salvia*'s werden erin opgenomen. *Salviarood* hoorde erbij te zijn en u vindt het ongetwijfeld ook zonder het etiket *Salvia coccinea* 'Lady in Red'. De prachtige *Salvia coccinea* 'Coral Nymph' zullen we dit jaar enigszins missen, tenzij uit het vorig jaar verzamelde zaad weer die vreemd roze-witte schijnsels groeien. Tuinier Marcel heeft er alvast een partij uitgeplant bij het ingangsgebouw.

Salvia farinacea 'Strata' en 'Cirrus' zorgen dan weer voor een aardse afspiegeling van hemelsblauw en wolkenwit.

Zelf wagen we ons aan een experiment met de totaal onbekende éénjarige *Salvia tachiei* ; u hoort er nog van.
Minder goed nieuws i.v.m. het zaaigoed van *Salvia splendens* 'Laser Purple'... Nu reeds vormen zich in de bladoksels lippenstift-rode kelken die weinig paars laten vermoeden... (we zullen 'reclameren' bij de leverancier).

Tweejarigen

Ook het begrip tweejarige schiet enigszins tekort. Het komt nogal eens voor dat een tweejarige z'n leven meerdere jaren weet te rekken, zodat we misschien beter de term kortlevende vaste plant invoeren.

Zo hadden we tot voor een paar jaar de witbloeiende *Salvia argentea* of Zilverhalie in de collectie. Deze mediterrane en prachtige grijsbladige deed het echter niet zo goed op de vochthoudende leem van de Systematische tuin. Dit jaar zullen we de verwante *Salvia aethiopis* of Afrikaanse salie kunnen uitproberen. Weer een grijsbladige met een enorm bladrozet, dat kardoen- en artisjokachtig aandoet. We voorzien een zonnige, goed gedraineerde plaats bij de Parasolden.

Daar langs de grote vijver, maar ook op de systematische tuin, staat (of liever nog 'heerst') de beter ingeburgerde tweejarige *Salvia sclarea*, ook wel Scharlei of Muskaatsalie genoemd. Het is een adembenemend gebeuren om de enorme, ingesloten bloeiaar zich te zien oprichten boven dat blauwig-groene bladrozet. Later groeit ze uit tot een wijdvertakte bloembos. Rond de plant hangt dan dat specifieke aroma, dat zowel storend als lekker overkomt. Deze dualiteit van de geur vinden we ook terug in het gebruik van Scharlei. Ze is thuis in de cosmetica en sommige likeuren, maar anderzijds bestaat (bestond ?) de gewoonte bij jonge Turkse meisjes om de geur van Scharlei op zich te dragen om de onstuimige mannelijke bevolking enigszins op afstand te houden...

Vaste plantsalvia's

Het overgrote deel van de 900 *Salvia*-soorten behoort tot de vaste planten. Een aantal onder hen kunnen enigszins verhouten en als halfheester of heester worden beschouwd. Denk bv. aan onze keukensalie. Die categorie houden we voor het herfstnummer.

U zal begrijpen dat *Salvia*'s collectioneren een oneindige hobby is. Rekent u maar eens na : de botanische soorten, hun vele kruisingen en dan nog eens alle selecties, kleur- en vormvarianten. Na een jaartje verzamelen zijn we de indigestie nabij. We zullen u geen opsomming geven van ons sortiment; daarvoor moet u echt eens zelf komen zien. Wel kunnen we eens modieus surfen langsheen de blik- en geurvangers. Hierbij kunnen we nu al niet nalaten één van onze informatiebronnen prijs te geven. Namelijk in de plantenlijst van Roger & Linda Bastin vonden we zo'n aangepast en door ervaring gepolijst taalgebruik dat we onze duim onder tafel konden laten.

Geur : loopt u niet voorbij de Citroen- en Ananassalie zonder hen te beroeren. De eerste, *Salvia taraxacifolia* (inderdaad met paardebloemvormig blad!) brengt je zo naar je schoolse snoepherinneringen terug. De Ananassalie of *Salvia elegans* (vroeger *rutilans*) 'Scarlet Pineapple' ruikt, en daar komt reeds een staaltje Bastinbeschrijving, méér naar ananas dan ananas zelf...! Beide net niet genoeg winterhard voor al onze winters.

Klasse : *Salvia involucrata* : nog zonder bloei, en toch al een vermelding waard. Rijzige roodgetinte stengels en iets hartvormig blad. Straks dikke rode bloemknoppen met roze schutbladeren bij het openen. *Salvia guaranitica* : knolvormende soort met hoogopgaande stengels. Door diep blauw doorlopen plant met uiteindelijk lange aren van diepverzadigd blauw. Beide soorten zijn eerder kuipplanten.

Tuin : *Salvia* en zon, zo hoort het. Maar niet per sé voor *Salvia glutinosa* of de Kleverige salie. Reeds jaren gedijt de soort onder het gebladerte in de zandig-humeuze bodem van het arboretum. De gele bloemen worden in fijne adertjes met Salviarood doorlopen.

Blijven we bij geel, dan kunnen we u nog de Chinese salie, *Salvia butleyana*, aanprijzen. Hier krijgt u er wel een vleugje paars bij, voor het geslacht toch wel heel erg vreemd.

Terug naar Salviablauw met *Salvia patens* : bladeren als primitief gesmede speerpunten (enkel qua vorm...) en extreem grote bloemen (tot 6 cm lang). Eerder behorend bij de 'Wijd-openmond'-familie dan bij de Lipbloemigen. Diverse cultivars in tinten van blauw en bijna vanzelfsprekend ook een witte vorm zijn verkrijgbaar. Let op : niet winterhard, maar wel als Dahlia's te overwinteren. Deze soort vormt immers ook knollen.

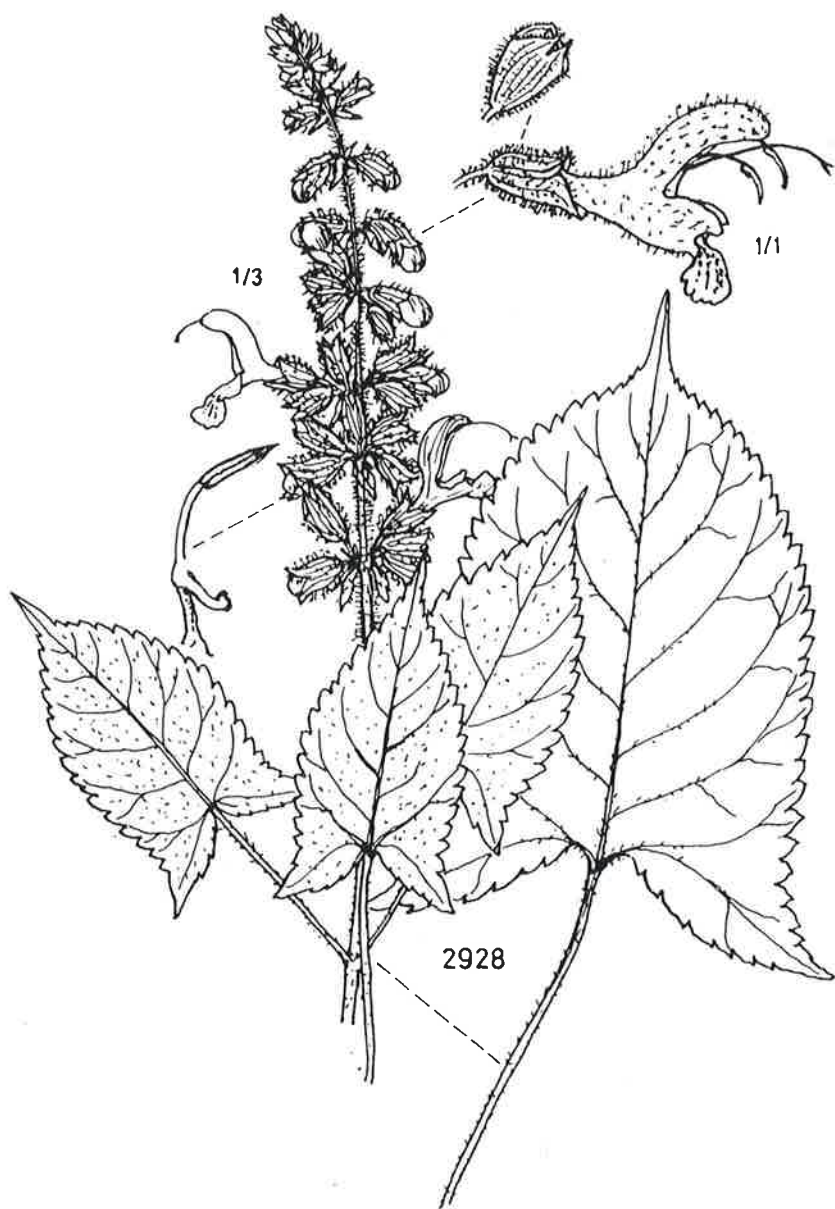

Fig. 3. Kleverige salie (*Salvia glutinosa*)
(Jávorka & Csapody 1979 : 431)

***Salvia* vandaag**

Een wereld zonder *Salvia*'s zou nog wel te pruimen zijn, een wereld met enkel maar *Salvia*'s zou niet eens saai hoeven te zijn! Het aantal *Salvia*fielen neemt toe en dat merken we ook in de literatuur. Als bij wonder voelen we ons omringd door de eerste boekwerkjes over het geslacht (*Salvias*, door Christine Yeo). Toevallig verschijnen de eerste overzichtsartikels, o.a. in *The Garden*, tijdschrift van The Royal Horticultural Society. Maar er is nog veel werk aan de winkel, dus ook nog veel te ontdekken. Komt u alvast deze zomer zien; aan het informatiepaneel maken we u wegwijs in ons *Salvia*parcours.

Heeft u tips, of bent u in de ban geraakt van... laat dan niet na uw wedervaren te melden, of uw vraag te formuleren.

... en nu doorspoelen met een Saliebloemen-digestief

Een uitstekend en pittig digestief kunt u maken door op een kwart liter brandewijn ca. 30 Saliebloemen gedurende vier weken in de zon (en de maan) te laten trekken. Filter het drankje dan door fijn kaasdoek (of een koffiefilter). Voeg voor zoetkauen suiker naar smaak toe, wanneer u de bloemen in de spiritualiën doet, of schenk het over een klontje suiker.

Literatuur

- DE LESTRIEUX, E. & DE BELDER, J. 1990. De smaak van bloemen. Lannoo, Tielt. 208 pp., ill.
- GRAF, J. 1975. Tafelwerk zur Pflanzensystematik. J.F. Lehmanns Verlag, München. 162 pp., ill.
- JÁVORKA, S. & CSAPODY, V. 1979. Ikonographie der Flora des Südöstlichen Mitteleuropas. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart. 704 pp., ill.
- LLOYD, C. 1997. Tender *Salvia*. *The Garden* 122(4) : 247-251, ill.
- WEBERLING, F. 1981. Morphologie der Blüten und Blütenstände. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart. 391 pp., ill.

De Echte salie in magie en volksgeloof

Marcel DE CLEENE & Marie Claire LEJEUNE

* De Echte Salie als toverplant

In de geleerde magische literatuur ¹ wordt de Salie als toverplant vermeld. Enkele voorbeelden illustreren de verscheidenheid van de vermeende magische kracht van dit heilig kruid. Wordt de Salie in de mest gelegd, dan zou daaruit een worm of een vogel met een lijsterstaart voortkomen. Als iemand in contact komt met het bloed van zo'n dier, dan verliest hij zijn zinnen voor één maand of zelfs langer. Werpt men de as van deze worm in het vuur, dan ontstaan donder en bliksem. Indien dit poeder in een ampul wordt gedaan en men steekt deze aan, dan verschijnen in het huis plots veel slangen ². Gooit men een saliestengel in een beek, dan droogt die meteen uit. Men beweert ook dat dieven zich soms van een Saliestengel bedienen om sloten open te maken ³.

* De Echte Salie als liefdesplant

Salie wordt ook in de liefdestover aangewend, net als veel andere aromatische planten die als aphrodisiacum worden beschouwd ⁴. Om liefde op te wekken bij een persoon neemt men drie saliebladeren en schrijft op het eerste blad Adam Eva, op het tweede Jesus Maria en op het derde zijn eigen naam. Men verpulvert dan deze bladeren en mengt het poeder in het eten of drinken van de persoon bij wie men liefdegevoelens wil opwekken. Ook andere 'liefdesrecepten' ⁵ met hetzelfde doel zijn voorhanden in de literatuur ⁶.

¹ Albertus Magnus Toledo (1508): cap. 12; Mizaldus (1592), *Memor. Centur.*, p. 80, zoals vermeld bij VDVV (1935-1936): Band VII, p. 894.

² VDVV (1935-1936): Band VII, pp. 893-894.

³ VDVV (1935-1936): Band VII, p. 896.

⁴ Marzell, H. (1938): pp. 200-201.

⁵ Bv. een zegening uit 1727, genoteerd in *Alemannia* ², *Archiv Donausingen*, p. 131.

⁶ VDVV (1935-1936): Band VII, pp. 894-895.

* De Echte Salie en padden

In de Middeleeuwen bracht men de Salie graag in verband met padden ⁷. Dit geloof vindt men nog terug in bv. Boccaccio's werk *Decamerone* : Simona en Pasquino wrijven hun tanden in met een salieblad, maar sterven hierdoor omdat er een pad op de saliestengel zat. Hans Sachs behandelde trouwens reeds hetzelfde thema in zijn "*Historia, wie zwey liebhabende von einem salvenblat sturben*" ⁸. In Thüringen ⁹ zou een meisje eens een pad ter wereld gebracht hebben en een heks zou dit dier dan met Saliesoep hebben gevoed. In Poppe's zeventiende-eeuws kruidenboek ¹⁰ wordt de relatie Salie - pad als volgt verklaard ¹¹:

"Wanneer men de bladeren van de Salie goed bekijkt, zien deze er afschuwelijk uit als een pad (de bladeren zijn rimpelig als de huid van een pad); daaruit hebben de Ouden afgeleid, dat dit kruid de kikvors of de pad onder de tong (kikkergezwel, ranula) stilt en verdrijft".

Maar Poppe's verklaring van het verband Salie-pad zal vermoedelijk wel secundair zijn ¹².

* De Echte Salie als antidemonisch middel

Aan de Salie, als aromatische plant, werden uiteraard antidemonische eigenschappen toegekend ¹³. Zo was de Salie o.m. een bestanddeel van de magische kwispel die werd gebruikt bij duivelsuitbanning ¹⁴.

⁷ Bv. bij Konrad von Megenberg (1475): *Buch der Natur*: p. 421: "...die krotten ezzen gern salvei, aber man scheuht si dâ von, der nâhent rauten da pei setzt", en bij Albertus Magnus: *Vegetabilibus* 6, p. 450, zoals vermeld bij VDVV (1935-1936): Band VII, p. 894.

⁸ "Verhaal van twee minnaars die door een Salieblad stierven".

⁹ Paullini (1688): *Sacra herba seu nobilis Salvia etc.*, p. 412, zoals vermeld bij VDVV (1935-1936): Band VII, p. 894.

¹⁰ Poppe (1625): *Kräuterbuch*, p. 542.

¹¹ "Wann man die Blätter der Salbey wohl betrachtet, so sehen dieselben gleichsam abschewlich wie eine Kröte (die Blätter sind runzelig wie die Haut der Kröte!), daraus haben die Alten wahrgenommen und befunden, daß dieses Kraut den Frosch oder die Kröten unter der Zunge (Froschgeschwulst, ranula) stille und vertreibe".

¹² VDVV (1935-1936): Band VII, pp. 893-894.

¹³ Marzell, H. (1938): pp. 200-201.

¹⁴ Teirlinck, I. (1930): p. 338.

* De Echte Salie als orakelplant

Net zoals voor Rozemarijn is het afsterven van Salie in de tuin een slecht voorteken voor de bewoner van het huis (Franche-Comté) ¹⁵.

* De Echte Salie als levensroede

In Oberfranken dient (1915) een saliestengel hier en daar als levensroede ('Fitzel') en slaat men er personen mee. Dit gebruik is vergelijkbaar met het 'pfeffern' dat bij de Rozemarijn wordt beschreven ¹⁶.

* De Echte Salie in de magische geneeskunde

De Gallische druïden kenden aan de Salie magische eigenschappen toe, want volgens hen zou de plant de doden tot leven kunnen wekken, een geloof dat men nog kan terugvinden in het twaalfde-eeuwse *Flos medicinale* uit Salerno. De Salie zou volgens de Galliërs ook een hulp zijn bij het voorspellen van de toekomst en bij het communiceren met het hiernamaals. Hierdoor was de Salie enigzins verwant met de planten die de sjamanen gebruikten om te transcenderen. Dit verklaart ook het geloof dat de plant zou helpen bij de bevruchting, want volgens hun overtuiging kwamen de zielen van kinderen die geboren werden uit het Dodenrijk, het rijk van de voorouders. In het Oude Egypte en Rome gaf men saliesap aan vrouwen om ze vruchtbaar te maken. Toeval of niet, maar de moderne wetenschap heeft in de Salie inderdaad een oestrogene activiteit ontdekt, die de zwangerschap dus kan bevorderen ¹⁷.

Vaak is het salierecept in de magische geneeskunde gebaseerd op enkele magische woorden die men op een salieblad schrijft, waarna men het opeet. Een vijftiende-eeuws manuscript uit het kasteel Wolfsturn in Tirol ¹⁸ leert ons het volgend recept tegen de koorts ¹⁹ :

¹⁵ Marzell, H. (1938): p. 200.

¹⁶ VDVV (1935-1936): Band VII, p. 896.

¹⁷ Brosse, J. (1990): pp. 283-285.

¹⁸ Marzell, H. (1938): pp. 200-201.

¹⁹ "Nym 3 salwaypletter auff ainem stengel ains morgens vor den sunnen vnd schreyb auff das ain blatt † pater † pax, auff das ander plat † filius † vita, auff das dryt plat schreyb † spiritus † sanctus sit tibi contra febrem remedium

"Pluk op een morgen voor zonsopgang drie saliebladeren van een stengel en schrijf op het ene blad "†Pater †Pax", op het andere blad "†Filius †Vita", op het derde blad "†Spiritus †Sanctus sit tibi contra febrem remedium amen". Doe dat drie ochtenden voor zonsopgang en neem telkens drie blaadjes, en bid daarna vijf Onzevaders, vijf Weesgegroeten en één Geloofsbelijdenis".

Dit recept komt men trouwens vaak in één of andere vorm tegen, bv. in het Franse ²⁰ *Evangile des Quenouilles*.

Dit is trouwens een aloude methode in de tovergeneeskunde : magische woorden werden geschreven op stukjes papier, brood, een amandel, enz...

Er bestaat ook trouwens een meer directe saliemethode tegen koorts.

Zo geeft (1744) men tegen de vierdaagse koorts aan zieken negen dagen na elkaar Salie te eten, de eerste dag negen bladeren, de volgende dagen telkens één blad minder.

Dit 'aftellen' van de ziekte paste men trouwens reeds toe in de antieke sympathietoverij ²¹. In West-Sussex eet (1883) men tegen de koorts zeven ochtenden na elkaar zeven saliebladeren. Bij mondslijmvliesontsteking bij kinderen hangt men drie saliebladeren in de schoorsteen : als deze verdorren, is de ziekte weg ²². Indien een moeder haar melk wil zien minderen, dient ze driemaal of gedurende drie ochtenden over de Salie in de tuin van een priester springen ²³.

Niettegenstaande al deze magische praktijken die de Salie in een slecht daglicht stellen, is de plant toch een interessant geneeskrachtig kruid.

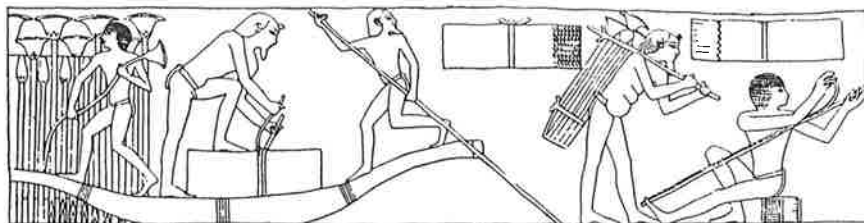
amen. Das du drey morgen vor der sunnen vnd alle male so nym 3 pletter, dor noch sprich funff pater noster vnd funff aue maria vnd ain glauben".

²⁰ Rolland, E. (1896-1913): vol. 8, p. 186. Ook in een zestiende-eeuws handschrift (*Codex palat. Germ.* 267) staat een zegen tegen de koorts die men op een salieblad moet schrijven (Marzell, H., 1938, pp. 200-201).

²¹ Marzell, H. (1938): pp. 200-201.

²² VDVV (1935-1936): Band VII, pp. 894-895.

²³ Rolland, E. (1910): p. 186.

6a and b. The Manufacture of Papyrus Writing Material

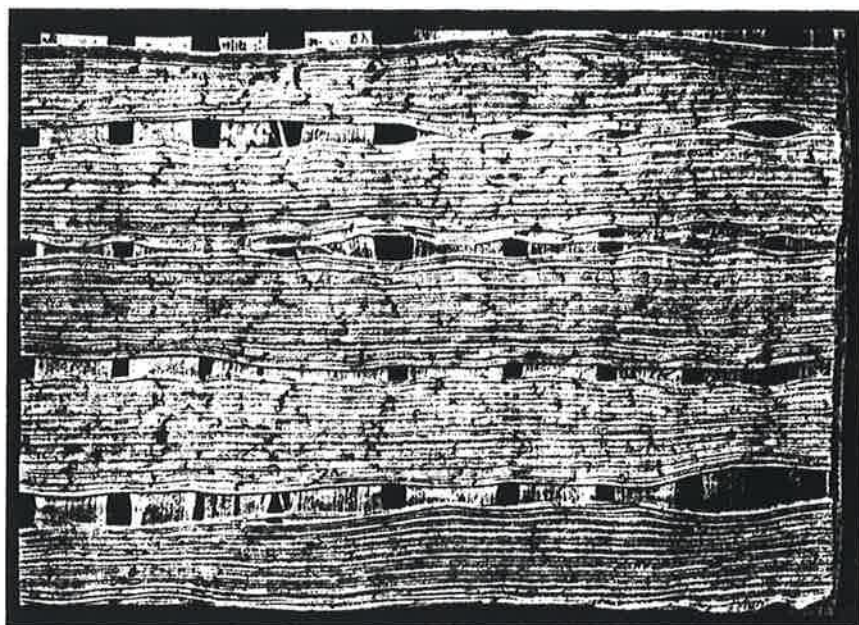

Fig. 1. De papyrusplant (*Cyperus papyrus*) en haar gebruik.
 Boven : enkele scènes uit de verwerking van plant tot product.
 Onder : Een papyrusrol, met ligging van de twee lagen plakjes.

Peter DEWULF
Azaleastraat 63, 9920 Lovendegem

Theoretisch gesproken kan men van iedere plant papier maken. Maar ons woord papier is ontleend aan papyrus, de Latijnse benaming voor de papyrusplant (*Cyperus papyrus*), door de oude Egyptenaren gebruikt als grondstof om papier te maken.

De driehoekige stengel bereikt een hoogte van 3 tot 4 meter. Voor schrijfmateriaal werd hij in stukken gesneden van ongeveer 40 cm lengte. Door verwijdering van de bast kwam het merg vrij, dat in ongeveer 10 dunne repen werd opgesplitst. Deze repen werden op een gladde ondergrond naast elkaar gelegd en dan kruiselings met eenzelfde laag bedekt. Daarna werd er met een houten hamer zo lang op het materiaal geklopt tot de repen zoals triplex vast verbonden waren. Daarbij werkte het sap van de verse stengel als uitstekend bindmiddel. Na het drogen werd het oppervlak met een schelp of een gladde steen gepolijst. Door verschillende bladen samen te kleven bekam men een lange papyrusstrook, die werd opgerold en samengebonden. De normale maat voor een rol was 20 bladen.

Aan het droge woestijnklimaat van Egypte hebben wij het te danken, dat na millennia nog een groot aantal papyri gevonden werden. Van de talrijke papyrusvondsten werden tot nu toe tienduizenden ontcijferd en nog heel wat meer wachten in musea op verwerking.

Eens groeide de papyrusplant overvloedig in heel Egypte, vooral in de Nijldelta. Maar de waterrijke groeiplaats van de plant is kleiner geworden en nu vindt men de papyrus in Egypte bijna enkel nog in privé en botanische tuinen. Dr. Hassan Rayab deed afstand van zijn schitterende carrière (o.m. als ambassadeur) en wijdde zich sindsdien aan het papyrusprobleem. Hij stichtte in Kaïro een papyrus-instituut met de bedoeling papyrusplantages aan te leggen en de productie van papyrus(papier) nieuw leven in te blazen.

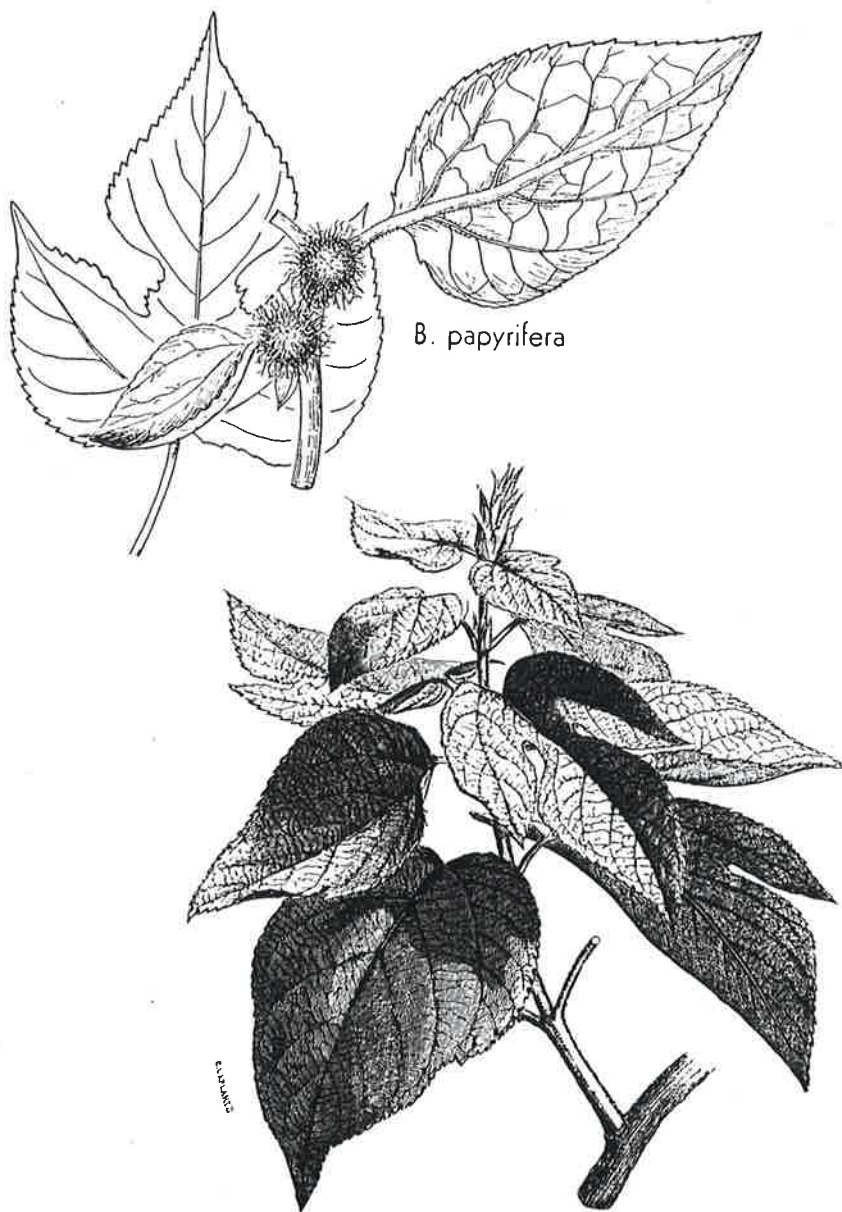

Fig. 2. De papiermoerbeï (*Broussonetia papyrifera*).
 Boven : Habitus van bloemgestellen.
 Onder : bebladerde tak, met verschillende bladvormen.

In de Victoria-serre van de Plantentuin groeien enkele hoge, prachtige exemplaren van de papyrus, die de bezoekers steeds bewondering afdwingen.

Als trouwe buur heeft de papyrus in de moeraszone van het Victoria-waterbassin de wellicht beter bekende *Cyperus alternifolius*, de decoratieve parapluplant, met zijn als een schermpje bijeenstaande lange, smalle, puntige schutbladeren. Hij wordt meestal ten onrechte papyrus genoemd. Maar beide behoren alleszins tot hetzelfde *Cyperus*-geslacht van de *Cyperaceae*-familie (de cypergrassen).

Zowel de papyrusplant als de parapluplant worden gekweekt en kunnen 's zomers buiten in een ruime waterbak of eventueel in de vijver.

De Chinezen van hun kant gebruikten aanvankelijk bamboelatjes en zijde om op te schrijven. Maar de zijde was te duur en de bamboelatjes waren te zwaar.

Daardoor kwam Tsai Lun op het idee uit boomschors of bastvezels, hennep en uit oude lompen papier te bereiden.

De grondstof is doorgaans de bast van de papiermoerbeï (*Broussonetia papyrifera*), waarvan een exemplaar als knotboom groeit aan de zijkant van de systeemtuin. Deze moerbeï heeft bladeren, die een schakel lijken te zijn tussen de moerbeï en de vijg (beide behoren tot de moerbeïfamilie - Moraceae). Sommige zijn min of meer hartvormig als die van de moerbeï, de meeste zijn als een vijgenblad.

De bast van de papiermoerbeï weekt men in een oplossing van houtas en bewerkt men zo lang met een stok tot de bast in aparte vezels uiteenvalt.

Ze worden dan in een bak in water gesuspendeerd (in suspensie doen overgaan - suspensie: vloeistof, waarin een andere stof in zeer kleine deeltjes verdeeld zweeft).

Nu wordt met een zeef, die afneembaar in een raam is geplaatst, uit de kuip, door in te dompelen en weer uit te nemen een deel van de vezelsuspensie geschept. Als het water is weggevoerd, blijft op de zeef een nat blad papier achter, dat direct wordt weggenomen om het te laten drogen.

Dan kan de zeef onmiddellijk weer gebruikt worden voor het scheppen van nieuwe bladen.

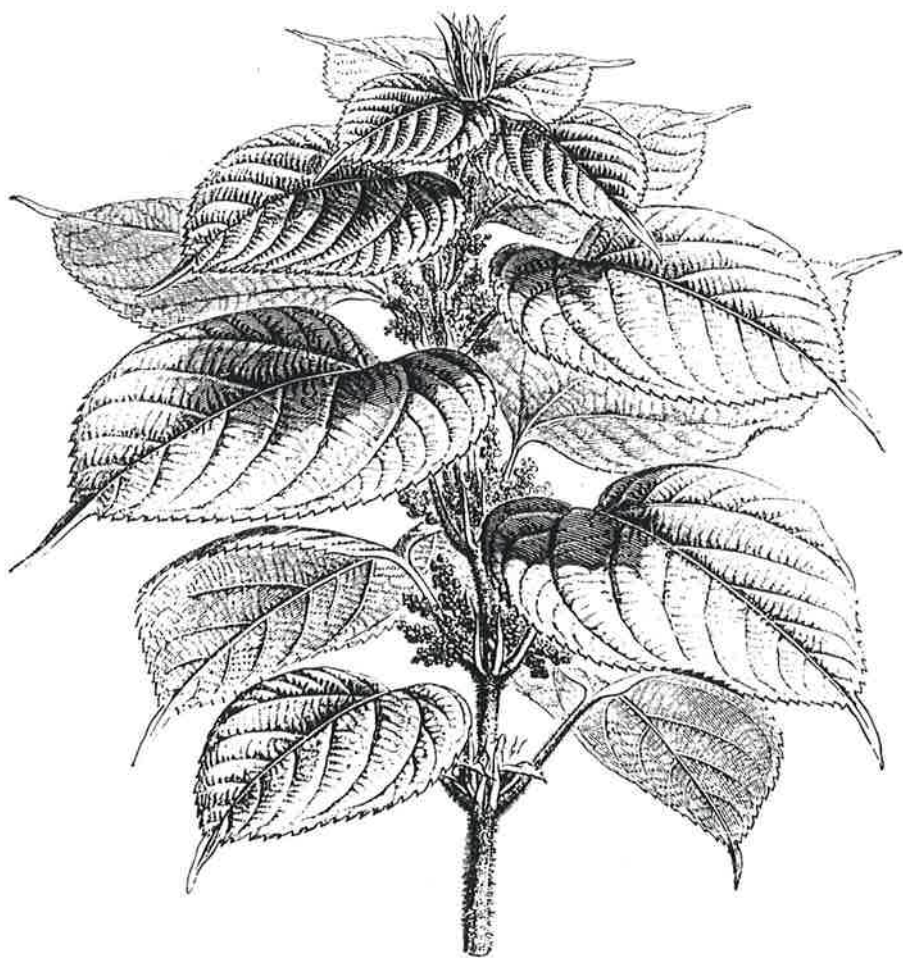

Fig. 3. Rameeplant (*Boehmeria nivea*).

Habitus van een bloeiende stengel.

Let op de aanwezigheid van duidelijke steunblaadjes aan de voet van elke bladsteel : een duidelijk kenmerk voor veel soorten uit de Brandnetelfamilie (Urticaceae).

Papier had vlug succes.

Reeds in de 2e eeuw waren er in China papieren zakdoeken, en in 363 n.C. verscheen in Peking een krant. In de 6e eeuw kwam het toiletpapier in zwang.

Andere toepassingsmogelijkheden voor papier waren talrijk : meubels, gordijnen, vensters, deuren, schermen, lampionnen, parasols, papieren bloemen, draken, kleding, hoeden, schoenen, behang, beddenlakens, waaiers, papiergeld, speelkaarten, papiermaché voor kommen en vijzels, enz.

Henneppapier (*Cannabis sativa*), populair bij calligrafen, werd vooral geprezen om zijn sterke vezels (plooibaar, maar taai, fijn en waterdicht).

Dankzij het droge woestijnklimaat in de provincie Gansu en door een dreigende invasie, die boeddhistische monniken in 1035 noopten hun bibliotheken dicht te metselen, zijn meer dan 30 000 manuscripten ongeschonden bewaard gebleven.

Laboratoriumonderzoek heeft uitgewezen dat vooral moerbeibast, hennep of rameevezels werden verwerkt.

Ramee is een vezel gewonnen uit de bast van *Boehmeria nivea*, een plant van de brandnetelfamilie (Urticaceae).

Een belangrijke vernieuwing kwam er door het gebruik van bamboe als grondstof. Niet alleen de bast, maar ook de volledige stengel werd gebruikt, een stap in de richting van papierfabricatie op basis van hout. Deze methode zou in Europa pas veel later aan bod komen.

Sinds de uitvinding van de boekdrukkunst heeft er voor de papierproductie altijd een gebrek aan lompen bestaan en zocht men intensief naar alternatieven, bv. stro, brandnetels, pluizen van populier en wollegras, distel- en klitsengels, wilgentakken. In 1784 werd het eerste niet uit lompen gemaakte papier voor een boek gebruikt. Het was uit gras vervaardigd.

In 1774 verscheen het eerste bericht over het recycleren van papier : *Eine Erfindung aus gedrucktem Papier wiederum neues Papier zu machen*.

Naast de moerbeibast zijn linnen (vlas) en katoen, vooral onder de vorm van lompen en linters (korte katoenvezels, die aan de zaden blijven zitten na de verwijdering van de lange zaadpluizen) en hout (vooral door de vervanging van linnen en katoen door synthetische vezels) de belangrijkste grondstoffen voor het maken van papier.

Lompen worden thans nog steeds gebruikt voor papiersoorten, die een onbegrensde levensduur moeten hebben en voor enkele fijne druk- en schrijfpapiersoorten.

Verreweg de voornaamste grondstof is hout, vnl. naaldhout. Hierdoor is massaproductie mogelijk.

Een dichter zou, mocht het nog niet gebeurd zijn, een ode aan het papier kunnen wijden.

Het is immers even handig als papyrus, maar niet zo broos. Het gebruik ervan is even eenvoudig als dat van bamboe of houten latjes, maar minder omslachtig. Het is net zo soepel als zijde of perkament, maar veel goedkoper. Het is even duurzaam als metaal of steen, maar weegt heel wat minder. Goedkoop en toch mooi is het tot op de dag van vandaag de ideale drager van het geschreven en gedrukte woord.

Bronnen

Sandermann W. (1992) Papier. Eine spannende Kulturgeschichte. Springer Verlag, Berlin.

De Leeuw ontmoet de Draak. 7000 jaar wetenschap en technologie in China en Vlaanderen. Catalogus van de tentoonstelling. Brussel, 1996.

China. Hemel en Aarde. 5000 jaar uitvindingen en ontdekkingen. Catalogus van de tentoonstelling. Brussel, 1989.

Bezoek aan Wilgenbroek

Marc LIBERT
Plantentuin

Maurice Vergote startte slechts een tiental jaar terug z'n **kwekerij Wilgenbroek** te Oostkamp. Je vindt er echter het resultaat van een levenlang planten zoeken, zaaien, stekken, verzamelen, introduceren.

Zwaartepunten zijn de kweek op grote schaal van **Helleborus**, **Buxus**, **pot- en balkonbakplanten**, en **vaste planten**.

Wat betreft organisatie, techniek en constructie valt er dus wat op te steken.

Verwacht echter geen monoculturen. Maurice Vergote is een **verzamelaar**. In minder toegankelijke gedeeltes verbergt hij collecties van zowel botanische soorten als recente hybriden, nieuwe kleuren, nieuwe vormen. Dus : gele, rode en blauwe helleborussen, rozemarijn- en nog andersbladige buxustypes, een vernieuwend pot en bakplantenassortiment, een **moederplantencollectie** waar je uren zoet in bent...

Neem dus de gelegenheid te baat om 'achter de schermen' te gaan neuzen onder leiding van één van Vlaanderens meest gerenommeerde kwekers.

Praktisch :

We komen samen aan de ingang van de Plantentuin, op zaterdag 21 juni, om 8.45 u, waar we ons verdelen over de beschikbare auto's.

Om 10 u komen we toe bij de plantenkwekerij Wilgenbroek, waar Maurice Vergote ons kort zijn bedrijf zal voorstellen. Daarna maken we een wandeling doorheen de collecties, waarbij ook een en ander kan worden aangekocht.

Tegen de middag kunnen we ter plaatse, in een cafetaria bij het bedrijf even pauzeren bij een drankje, waarna de deelnemers naar eigen wens kunnen vertrekken.

Uitstappen en uitstapregeling

Ferdinand COBBAUT
Korte Heerweg 7, 9041 Oostakker

Wat ik hier nog even wil herhalen zijn enkele zeer belangrijke veranderingen bij de uitstappen en de financiële kant van de zaak.

We hebben vorig jaar vastgesteld dat op veel van onze uitstappen regelmatig niet-leden meegaan. Dit vinden wij geen slecht idee, want op die manier leren die mensen onze vereniging kennen en worden ze vaak nieuwe leden. Echter willen we vanaf nu wel een onderscheid maken tussen onze leden en tussen toevallige sympathisanten. Vanaf nu zal de prijs voor niet-leden 20 % hoger zijn dan voor de leden. Men kan vanzelfsprekend meteen lid worden, en meestal is dat zelfs voordeliger.

Nog een belangrijke verandering is de manier van annuleren. In het verleden waren we vrij soepel, en kon men nog enkele dagen vooraf annuleren, en kreeg men zijn geld nog terug. Vanaf nu gaat dit niet meer.

Bij het organiseren van meerdaagse excursies, maar ook van ééndagsexcursies hebben we vorig jaar ondervonden dat sommige mensen echt nog de voorlaatste dag annuleren. Om dán nog een vervanger te vinden is het wel vrij laat.

Daarom een heel eenvoudige oplossing. Men schrijft zich in en betaalt het verschuldigde bedrag. Kan men door één af ander toeval niet mee, dan zoekt men zelf een vervanger en laat men dit zo snel mogelijk weten aan de secretaris.

Kan men echt geen vervanger vinden dan houdt de organisatie de naakte kosten (zoals : gereserveerde bus & ander transport, gereserveerd hotel, gereserveerde toegang, ...) af van het betaalde bedrag. Wat overblijft kan men terug krijgen.

Lidgeld 1997

Ter gelegenheid van de Algemene Vergadering en ook na het verschijnen van het eerste (maart)nummer hebben de meeste leden hun bijdrage voor 1997 reeds betaald (zie uw adresetiket). Dank! Voor de andere leden hebben we in dit nummer een welbekend overschrijvingsformulier bijgevoegd.

Als we van u geen betaling ontvangen, dan wordt dit écht het laatste nummer dat u van ons zal krijgen.

We hopen dat hierbij geen fouten zijn gemaakt. Als u reeds uw bijdrage heeft betaald, en er is toch een overschrijvingsformulier in uw nummer binnengeslopen, wil u ons dan aub hiervoor verontschuldigen ...

<i>Gewoon lid :</i>	<i>300 F</i>
<i>Beschermend lid :</i>	<i>500 F</i>
<i>Steunend lid :</i>	<i>1000 F</i>

Te storten op onze bankrekening 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin Gent, met de vermelding "lid 1997". Wil u aub de *naam en adres van het lid* vermelden, indien deze verschillend is van de betalende persoon. Beste dank !

Een *meerjarig lidmaatschap* is vanaf dit jaar mogelijk, onder de voorwaarden hieronder beschreven : warm aanbevolen !

<i>Gewoon lid, 5 jaar :</i>	<i>1500 F</i>
<i>Beschermend lid, 5 jaar:</i>	<i>2500 F</i>
<i>Steunend lid, 5 jaar :</i>	<i>5000 F</i>

En tenslotte kan u lid voor het leven worden (vanaf 50 jaar)

<i>Gewoon lid, v.h. leven :</i>	<i>7500 F</i>
<i>Beschermend lid, v.h. leven :</i>	<i>12500 F</i>
<i>Steunend lid, v.h. leven :</i>	<i>25000 F</i>

U kan ons ook bijzonder goed helpen door zelf een nieuw lid aan te brengen, door onze Plantentuin meer bekend te maken, door met andere verenigingen hier op bezoek te komen, enz.
Men zegge het voort !

Agenda 1997

Juni

- Zondag 01, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.
Gratis rondleiding door de gidsengroep.
Tema-wandeling : Waterplanten, o.l.v. Henk Leysele.
- Zaterdag 21, om 8.45 u : samenkomst aan de Plantentuin.
Halvedaguitstap naar Oostkamp, Wilgenbroek.
Meer informatie op p. 21.

Juli

- Zaterdag 05 : busuitstap naar vier tuinen in Zeeland.
Meer informatie op p. 35.
- Zondag 06, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.
Gratis rondleiding door de gidsengroep.
Tema-wandeling : Kuipplanten, o.l.v. Roger Laureyns.
- Zaterdag 12, om 9 u, Plantentuin.
Opruimingsactie.
Meer informatie op p. 37.
- Zaterdag 19 t/m zondag 27, Plantentuin.
Gentse Feesten.
Met talrijke geleide wandelingen, thematische rondleidingen, enz.
In het officiële programmaboekje van de stad Gent worden deze activiteiten opgenomen.
U kan ze ook vinden op het mededelingenbord in de Plantentuin.
Kom met uw bezoekers, familie en vrienden naar onze Plantentuin ! ('t is gratis...)

Augustus

Zondag 03, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.

Gratis rondleiding door de gidsengroep.

Tema-wandeling : Flora biblica, o.l.v. Chris De Permentier.

September

Zaterdag 06 : halvedaguitstap, met eigen vervoer, naar een tuin met (onder meer) ongewone vruchten in de Klinge.

Meer informatie op p. 36.

Zondag 07, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.

Gratis rondleiding door de gidsengroep.

Tema-wandeling : Klimplanten, o.l.v. Roger Laureyns.

Zaterdag 13, om 9 u, Plantentuin.

Opruimingsaktie.

Meer informatie op p. 37.

Zaterdag 20 t/m zondag 28, Peristylum

Aquariumtentoonstelling.

Donderdag 25 t/m donderdag 2 oktober, Plantentuin.

Paddestoelententoonstelling.

Zondag 28, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.

Gratis rondleiding in de Paddestoelententoonstelling door Cyrilla Gillis. Toegang wel te betalen !

Agenda 1997

Oktober

Zaterdag 04 : halvedaguitstap naar Het Leen (Eeklo), voor een bezoek aan het arboretum.
Meer informatie in het volgend nummer.

Zondag 05, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.
Gratis rondleiding door de gidsengroep.
Tema-wandeling 1 : De Herfst, o.l.v. Harald Evrard.
Tema-wandeling 2 : Eetbare planten, o.l.v. Hilde Mortier.

November

Zondag 02, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.
Gratis rondleiding door de gidsengroep.
Tema-wandeling : Hoe bereidt een plant zich voor op de winter ?, o.l.v. Ferdinand Cobbaut.

December

Zaterdag 13, om 14 u, Plantentuin :
Algemene Ledenvergadering, met een diavoorstelling in multiview door de H. Guido De Deene.

Na deze laatste activiteit start de : winterslaap !!!

Bestaat er wel zoiets als kuipplanten ?

Bie WOUTERS
Kastanjedreef 3, 2920 Kalmthout

"En of, mijn terras staat er vol van !" hoor ik al een gewiekste lezer opperen.

"En de inkomhal van het gemeentehuis, en de tuin van de burens, en het tuincentrum om de hoek. Het is één en al kuipplant wat je ziet".

OK, er zijn planten die in kuipen worden gezet, maar zijn het daarom kuipplanten ? Is een tomaat die in de soep wordt gedaan daarom van nature een soeptomaat ? Is een varken dat geslacht wordt van nature een slachtvarken ?

Om het bij planten te houden, er is geen enkele plant in de wieg gelegd om in een kuip of pot of mand te worden gezet. Planten horen in de grond te wortelen : in een kwaliteitsakker, in het slijk, in het zand, tussen de rotsen, maar ze willen grond onder hun voeten voelen.

Geen paniek. Wees maar niet ongerust.

Het mag, het kan, en er is soms zelfs geen andere oplossing.

Er is niets tegen dat we planten gebruiken, naar onze hand zetten.

Het minste wat de planten mogen verwachten is dat we beseffen dat het hier om een menselijke ingreep valt, dat de geranium in zijn bloempot voor het raam een cultuurfenomeen is, met nog slechts een vage reminiscentie aan de plant in het wild.

Bestaan er dan ook al geen kamerplanten, vijverplanten ?

Inderdaad, kamerplanten zijn planten van warmere streken die wij binnenshuis verwennen, en vijverplanten zijn water- of oeverplanten die wij in manden laten zinken tot op de gewenste diepte, zoals in het tuinboek wordt aangeraden, of die wij als een fantasie riet- of andere kraag rond de vijver planten.

Dus ook hier gaat het om het gebruik dat wij er van maken.

Met natuurlijke geaardheid heeft het niets te maken. Integendeel.

Deze gedomesticeerde planten hebben het niet gemakkelijk. Ze zijn totaal op ons aangewezen, voor elke korrel grond, voedsel, water, temperatuur.

Een zeer bezorgde tuinier belde mij over zijn esdoortje *Acer palmatum* "Linearilobum" (of daaromtrent) :

"Hoe is het te verklaren dat mijn mooie en dure acer-tje in zijn ruime Keulse pot, gevuld met aarde van superkwaliteit, met precies genoeg water en meststof, en met gedoseerd licht, toch enkele verschrompelde blaadjes heeft ?"

Ik heb met de goede man en plantenvriend overlopen wat er zoal kan misgaan met zijn troetelboompje en dat is niet weinig.

Terwijl ik mijn best deed om het probleem uit de wereld te helpen, zag ik voor mij een karikatuur die ik in een krant zag. Een weldoorvoede kat ligt op haar rug, vier poten in de lucht en ogen dicht, op de divan bij de psychiater. Onderschrift : "Dokter, ik voel me zo afhankelijk".

Zo moet dat verwende boompje zich ook gevoeld hebben :

"Baasje, ik voel me zo afhankelijk, zo weinig een boom, zo verplicht om aan jouw schoonheidsideaal te beantwoorden. Het is de stress die me parten speelt."

Ik zal het dan maar meteen bekennen :

ik heb geen enkele kuipplant en geen enkele kamerplant.

Als ik door het raam kijk, zie ik de planten al of niet in bloei, nu eens snakkend naar water, dan weer half verzopen. Maar ze weren zich dapper. Ze zoeken een betere plaats op of ze bedanken voor de eer en gaan er stilletjes vandoor. Ik heb het gevoel dat ze hun vrijheid voor geen geld van de wereld willen ruilen voor een luxeleven in een kuip.

Ik voel met ze mee, dat wel, en ik steek een handje toe als het nodig is. Er staan zelfs bloempotten op het terras, maar dan meestal leeg. Een bloempot dient voor een noodgeval, een zaailing die ik in het oog moet houden, een plant die nog wat moet wennen, en waar ik nog geen geschikte plaats voor vond.

Ik kan het vergelijken met de vogelkooi die in de garage staat voor het geval een vogel tegen het raam vliegt, en met een hersenschudding in een geïmproviseerde intensive care unit wordt beschermd tegen al te ijverige katten.

En wat als ik nu eens geen tuin had ?

Dan had ik ook kamer- en/of kuipplanten. Kwestie van de binding met de planten waar ik zo'n nood aan heb te bewaren. Maar dan nog zou ik mij daar vragen bij stellen. Ik stop ze in een pot opdat ik me goed zou voelen.

Ik ben blijkbaar niet gepantserd tegen dat soort relatie.

In mijn jonge jaren, ja, toen stond er een clivia op de vensterbank omdat dat nu eenmaal zo hoorde, en een vlijtig-lietje dat zijn naam eer moest aandoen. En nog daarvóór had ik zelfs cactussen.

Maar hoe meer ik mij om planten ben gaan bekommeren, hoe verder ik ben weggegroeid van de kamer-, serre- en kuipplanten, of zij van mij. Want hoe meer ik ze beklaag, hoe zieliger ze zich gaan voelen. Dat heet dan een vicieuze cirkel.

Alle welvarende kuipplanten en hun verzorgers wens ik het allerbeste toe.

Maar het is voor mij niet weggelegd.

Er zijn planten die al zo lang door de mens gekweekt zijn, dat ze totaal afhankelijk geworden zijn. Ze zijn de volle grond ontgroeid. Er is geen weg terug.

En ook de traditie heeft haar rechten.

Een laurierboompje stel ik me steevast voor in een Italiaanse terracotta container, en op het bordes van een villa anno 1900 horen in vorm gesnoeide palmboompjes op wacht te staan in stijlvolle vazen.

Maar in een recent tuinboek lees ik dat ook de wilde viooltjes, de gentianen, de wilde orchideeën beeldig staan in een schaal.

Waarom niet de boterbloem, het wilgeroosje, het reukgras ?

Als het ooit zo ver komt, zie ik dat als een regelrechte aanklacht. Kunnen de planten dan nergens meer thuis zijn, in de wei, de berm, het veld, het bos, en waarom niet gewoon in de tuin ?

"Al hadden de planten al eene stove aen hulder gat, wat waeren ze zonder de zonne !"

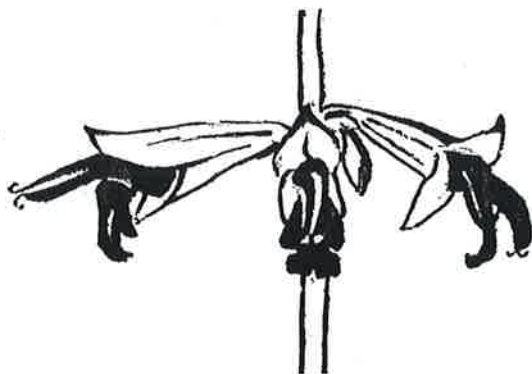
Deze wijze woorden (in onvervalst Gents dialect) prijken op de titelpagina van "Den Vlaemschen hovenier", een handboek dat uitgegeven werd in 1816.

Nu, 180 jaar later, wil ik precies hetzelfde zeggen :

"Laten we de essentie niet verwarren met bijkomstigheden".

Niets meer, niets minder.

De hemel weet dat ik iedereen zijn kuipplant gun, maar ik blijf erbij : er zijn belangrijker dingen in de (planten)wereld.

Over planten in kuipen

Ingrid VERDEGEM
Duffelstraat 12, 9890 Semmerzake

Veel plantjesmensen hebben zich de laatste jaren bekeerd tot een in ere herstelde vorm van tuinieren : het kweken van kuipplanten. Op die manier kan men op een appartement of in een stadstuin toch de prachtigste resultaten bereiken, zonder over de oranjerieën van Versailles te beschikken.

Helaas komt onvermijdelijk het moment dat die planten weer naar binnen moeten en dan stel je vast dat, dank zij de goede zorgen die schattige kleine stekjes heuse bomen geworden zijn. Om precies die mensen te helpen die in oktober niet weten waar naartoe met de Oleander willen we hier een vorm van kuintuinieren voorstellen die helemaal niet zulke problemen schept en die bij uitstek geschikt is voor kleinbehuisden.

Het advies is eenvoudig : probeer eens een bol in een pot. Langzaam maar zeker worden er steeds meer niet-winterharde bollen verkocht, en het resultaat in de tuin is vaak een jammerlijke mislukking. Als we die bollen (een lijstje volgt) evenwel oppotten in voedzame tuingrond en op een warm plekje zetten, is het resultaat meteen schitterend. En het grootste voordeel is wel de winterberging.

Om te beginnen : het is onnodig om ze een hele winter lang met zorgen te omringen. Wanneer de bladeren geel zijn, worden ze gewoon afgesneden, de bollen worden uit de pot geschud en gedroogd, in een stevige papieren zak of doos gestopt (een oude panty kan ook, maar gebruik vooral geen plastic) en op een koele vorstvrije plaats opgeborgen. Een geïsoleerde zolder, kelder, garage of logeerkamer zijn zeer geschikt. In koele keukens kunnen ze zelfs onder de gootsteen. Als ze echt droog blijven, want dat is de voornaamste vereiste voor het bewaren van bollen, kunnen ze de volgende lente zo weer de pot in en naar buiten.

Met een beetje beleid is het mogelijk de hele zomer lang wel wat in bloei te hebben, vooral als we ook met winterharde bollen werken.

Het kan al erg vroeg met crocussen, hyacinten, vroege tulpen en narcissen. Een bijkomend voordeel is, dat de minder bekende soorten makkelijker aan bod kunnen komen dan in de tuin. Qua grondmengsel en slakkencontrole zit men beter op een terras dan in een tuin, wat met name voor *Fritillaria persica* een zegen is. Ook *Cyclamen coum* staat beter in een schaal met mos dan in de tuin, waar je al voor een fortuin bolletjes moet planten om van de bloemetjes te kunnen genieten.

Een nadeel van winterharde bollen is dat ze in een tuin horen na de bloei, want in een papieren zak overwinteren (overzomeren) vinden ze maar niks, alleen sommige tulpen kan je daar een plezier mee doen. Bovendien nemen sommige je de beperkingen van het potleven zeer kwalijk, (gele crocussen worden makkelijk opgevreten door bladluis bijvoorbeeld) en eindigen dus na één seizoen in de vuilnisbak.

Voor mensen die al erg vroeg de lentekriebels voelen zou ik zeggen : koop voorgetrokken hyacinten of een mooie azalea en zet die binnen. Veel beter voor mens en plant. Bovendien is het mogelijk om azaleas te overzomeren op een stadsterras en er toch nog de prachtigste resultaten mee te halen het volgende jaar. Het is niet moeilijk. Het geheim is schaduw en veel water, maar we hadden het over bollen.

De echte sterren van dit verhaal zijn *Ismene* en *Nerine*, *Crinum* en *Agapanthus*, *Amaryllis belladonna* en *Colchicum*.

We beginnen met *Ismene*, een absolute favoriet.

Het gaat hier om *Ismene x festalis* of *Hymenocallis x festalis*, een prachtige bolplant met zoetgeurende bloemen in mei of juni. De bloemen zijn het best te vergelijken met grote zuiver witte narcissen, waarbij de bloemblaadjes rond de trompet vervangen zijn door sierlijk gekrulde lintjes. Er staan verschillende bloemen op een steel, wat een lange bloeitijd verzekert. En, onbetaalbare kwaliteit, de bollen vermeerderen zich graag. Na enkele jaren heb je een grote pot vol, of twee. Hier is het geheim bijmesten, liefst met gedroogde organische mest, en dat geldt meteen voor alle zomerbollen die in een pot moeten leven.

De winterbehandeling is boven al beschreven, al kan overwinteren in een volkomen droog gehouden pot evengoed.

Zodra de bollen teken van leven vertonen : oppotten of de pot flink drenken, waarbij niet uit het oog verloren mag worden dat die droog gehouden aarde haar tijd nodig heeft om vochtig te worden en niet veel voedingskracht meer heeft. Bij deze soort is het opletten geblazen voor de grote narcisvlieg, waarvan de larve de hele winter lang in een soort luilekkerland leeft binnen in de bol. De zwartbruine cocon die men in de lente terugvindt in de potaarde, verradt haar aanwezigheid veel te laat, en bestrijden is zeer moeilijk omdat ze zich eigenlijk buiten het bereik van het vergif bevindt. Een warmwaterbehandeling (de bol een uur lang onderdompelen in water van 45°) zou helpen, maar daar heb ik geen ervaring mee.

De meeste soorten *Crinum* zijn gelukkig in dezelfde omstandigheden. Even afdwalen mag misschien wel hier, want het onderwerp ligt de schrijver dezes zeer zwaar op de maag. Koop de bollen bij een goede handelaar, want het lijkt erop dat er ook hier nogal veel vergissingen begaan worden¹.

Bij *Crinum* is deze waarschuwing extra op de plaats, want er zijn er hele mooie, maar ook onooglijke (de mijne). *Crinum moorei* is bijvoorbeeld prachtig, maar *Crinum powellii* kan erg tegenvallen.

Ook bij *Agapanthus* (een soort die net zoals de vorige ook op een beschutte plaats in de tuin kan) doet dit probleem zich voor. In de tuinen van het Alcazar in Sevilla kan men de mooiste *Agapanthus*-massieven bewonderen, de planten zijn hoog en de bloemen echt groot.

Hetzelfde resultaat kan op het terras, maar alleen met een goede kwaliteit bollen.

Wie iets uitzonderlijks wil kan de witte eens uitproberen, maar die is zoals zovele witte variëteiten minder levenskrachtig.

¹ In een vroeger artikel kwam dit al een eerder aan bod. Tandarts F. Bijn uit Deurle was toen zo vriendelijk te suggereren dat goede afspraken en contracten hier veel leed kunnen besparen. Een goede raad waarvan we bij deze alle lezers willen laten meegenieten.

Andere soorten waarmee men kan experimenteren zijn o.a. *Nerine bowdenii*, *Amaryllis belladonna*, (een *Hippeastrum* kan niet op het terras want die is zon-, wind- én regengevoelig). *Brodiaea*, *Galtonia*, diverse soorten *Allium*, *Ornithogalum*, *Eucomis* en *Colchicum*, al is dat ook een winterharde.

Denk daarbij ook eens aan Dahlia's. Er zijn werkelijk schitterende soorten voor potcultuur beschikbaar, en ze zijn doorbloeiend, wat van veel andere bollen of knollen niet gezegd kan worden.

Echt avontuurlijk terras-tuinieren kan met een *Dracunculus vulgaris* maar we aanvaarden geen klachten over de geur, u bent bij deze gewaarschuwd.

U ziet : voor creatieve mensen zijn de mogelijkheden eindeloos. Wij wensen u veel terrasplezier.

Over de schreve ...

Ferdinand COBBAUT
Korte Heerweg 7, 9041 Oostakker

Beste Vrienden van de Plantentuin,

Als derde reis dit jaar zoeken we het wat dichterbij huis. Op zaterdag 5 juli trekken we naar het buitenland, maar deze reis is een eendagstocht naar Zeeland. U hoeft dus geen oppas te zoeken voor kinderen, hond, of poes. De prijs ligt ook véél lager, vandaar dat we rekenen op een hoge inschrijving ! Tijdens het eerste weekend van juli zijn er een groot aantal tuinen die hun deuren (poorten) wijd open zetten voor het publiek. Wij maken er graag gebruik van om deze bijzondere tuinen te bezichtigen.

De bus vertrekt om 7.00 u aan de Plantentuin (de welbekende hoek Ledeganckstraat - Emiel Clauslaan). We rijden van Gent naar Zelzate, dan richting Axel, en verder via Hulst naar Perkpolder, waar we de veerboot ons over de Schelde zet.

We rijden dan nog een stukje verder, en te Kloetinge houden we halt voor ons eerste bezoekje. De tweede tuin vinden we een eindje verder in Nisse, en na dit tweede bezoek rijden we verder tot in Veere, waar een vrij middagmaal is voorzien : diverse restaurants en andere eetgelegenheden serveren een maaltijd, of laten toe om een zelf meegebrachte lunch te gebruiken.

Na de middag bezoeken we in Veere zelf een derde tuin.

Nadien rijden we opnieuw door tot in Domburg, aan de kust van de Noordzee, waar we de vierde en laatste tuin bezoeken. Misschien is er na dat bezoek nog wat tijd om ook even van de zee te genieten...

Vanuit Domburg vertrekken we terug richting Gent, waarbij we gebruik maken van de overzet te Vlissingen.

Onze aankomst te Gent is voorzien vóór 22.30 u.

Voor deze uitstap kan u zich inschrijven door overschrijving van 550 F op ons gewone rekeningnummer 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin Gent, met als vermelding ZEELAND, en het aantal deelnemers.

Niet-leden kunnen deelnemen onder de voorwaarden reeds eerder beschreven in ons tijdschrift, en hier herhaald op p. 22.

Bezoek aan De Nieuwe Tuin

Deze tuin is een kleinschalig en eigenzinnig bedrijfje, waar men op intensieve wijze werkt aan de selectie van bijzondere eetgewassen en blad-geurplanten.

Peter Bauwens en Kathelijne Thiers werken rond vrolijke nutsplanten, die geuren en smaken, én tegelijk mooi of verrassend ogen, als bruikbare onderdelen voor een compleet eetbare tuin.

Vele kleurrijke pompoenen, ongekende vijgen, en pitloze druivenrassen, braamhybriden en vreemde frambozen, munt in talloze variëteiten, ongewone groenten en fruit of aparte culinaire kruiden. Tomaten in zeven kleuren, zomerse basilicums, en blad-geur-pelargoniums in een ruime variatie.

Alle planten en de meeste zaden worden binnen het eigen bedrijf opgekweekt en geoogst, zonder gebruik te maken van chemische meststoffen of synthetische sproeimiddelen.

Praktisch :

Op zaterdag 6 september komen we om 8 u samen aan de Plantentuin, waar we ons verdelen over de beschikbare auto's.

Om 9 u worden we in De Klinge (Trompwegel 27) ontvangen door Peter Bauwens, die ons tot 10 u kan rondleiden in zijn bedrijf, waarbij we uitleg krijgen over de gebruikte technieken.

Nadien volgt een vrij bezoek, waarbij u ook de gelegenheid krijgt om planten te kopen.

's Middags en na de middag is een bezoek aan het nabijgelegen Hulst mogelijk. Hiervoor moeten de deelnemers met elkaar concrete afspraken maken ter plaatse (afhankelijk van o.a. de weersomstandigheden).

Let wel : uw **inschrijving** voor deze activiteit is ten eerste gewenst. Stuur ons een kort briefje, of u kan ons telefonisch bereiken op het nummer 09-264 5055, of faxen op het nummer 09-264 5334.

De vereniging "De Vrienden van de Plantentuin Gent" heeft zich met haar leden tot doel gesteld om de Plantentuin van de Universiteit Gent te ondersteunen : moreel, financieel, en ... metterdaad.

Moreel, door de Plantentuin meer bekend te maken in uw familie- en vriendenkring, door met andere verenigingen onze Plantentuin te bezoeken, door de grote waarde van deze Plantentuin te bepleiten bij nog niet overtuigden, ...

Financieel, doordat we elk jaar een deel van de bijeengebrachte geldsom aan de Plantentuin schenken, o.a. voor de aankoop van een aantal tijdschriften, tuinbouwmateriaal, voor het uitvoeren van noodreparaties, enz. Dit jaar is als extra een uitzonderlijk grote som overhandigd : 500 000 F, om de uitgave van het gedenkboek over 200 jaar Plantentuin mede mogelijk te maken.

En **metterdaad**, door de handen uit de mouwen te steken, wanneer de Plantentuin concrete hulp nodig heeft, bv. bij het opzetten en bewaken van tentoonstellingen, bij de voortdurende noodzaak tot wieden, of bij enkele grotere opruimingsakties.

Dit jaar volgen nog twee gemeenschappelijke opruimingsakties :

- zaterdag 12 juli, ter voorbereiding van de Gentse Feesten,
- zaterdag 13 september, om de tuin klaar te zetten voor de herfst.

We starten om 9 u met de actie, en na een middagpauze met *soep* en *koffie* "van het huis" hervatten we om 14 u (gelieve zelf de rest van een lunch mee te brengen).

Er zijn uiteenlopende werkzaamheden voor alle leeftijden, voor fijne vingers, en voor brute kracht. Mogen we u vragen zo mogelijk uw eigen klein tuingerief mee te brengen (snoeischaar, schopjes, handrakel, ev. werkhandschoenen, ...). Bij een grote opkomst zitten we gauw door onze voorraad.

Uw hulp is zeer welkom, en ten zeerste gewenst !

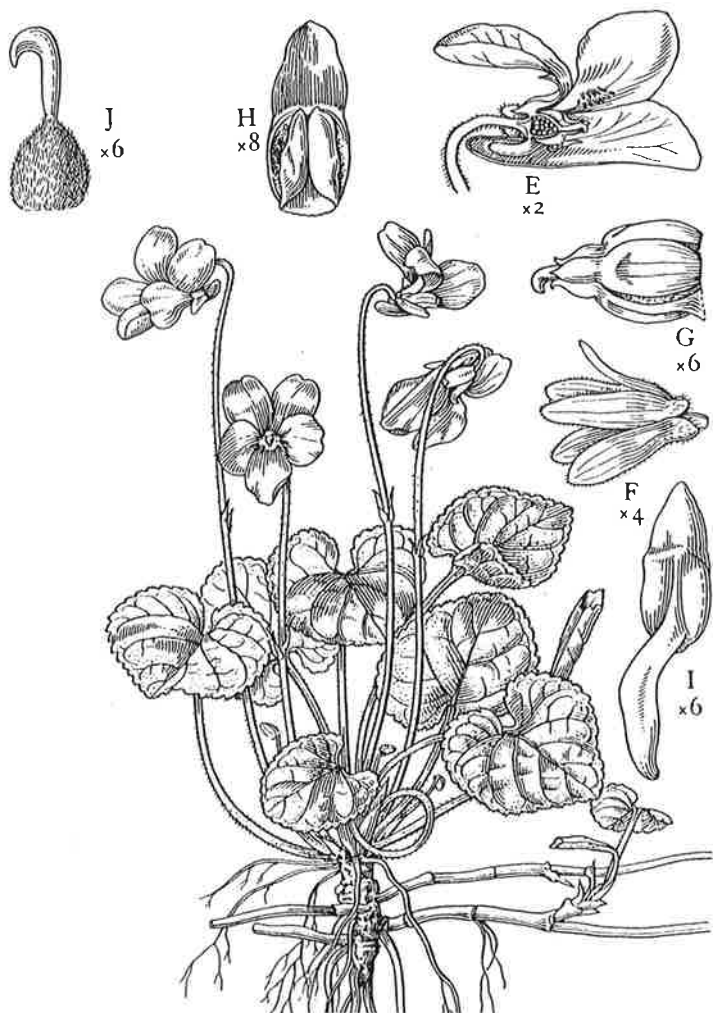

Fig. 1. Maarts viooltje (*Viola odorata*).

A : habitus. E : bloem, overlangse doorsnede, met gespoord kroonblad, en meeldraad met nectar producerend aanhangsel.

F : Kelkblaadjes, met basaal aanhangsel. G : meeldraden die de stijl nauw omsluiten, de stempel is net zichtbaar. H : een meeldraad, binnenzijde, met de twee pollenzakjes en het grote aanhangsel aan de top. I : basis van een meeldraad, met nectar producerend aanhangsel. J : stamper, met vruchtbeginsel, stijl, en haakvormige stempel.

Het mysterie van de Maartse viooltjes

Ingrid VERDEGEM
Duffelstraat 12, 9890 Semmersake

"That which, above all others, yields the sweetest smell in the air, is the violet, especially the white double violet, which comes twice a year."
(Francis Bacon "Of Gardens" 1625)

Met een titel zo geheimzinnig als "Het mysterie van de maartse viooltjes" mag men wel een waar detectiveverhaal verwachten. En dat is ook precies wat dit wordt, en of er een happy end komt zullen we zoals in alle detectiveverhalen pas aan het eind onthullen.

De weinige reacties die we kregen op de oproep om een geurend Maarts viooltje te vinden waren nogal eenvormig. Het draaide allemaal om "Hoezo?, Een maarts viooltje geurt toch altijd?", implicerend dat men van ons wel een boeiender queeste verwacht had. Maar lieve lezer, het is inderdaad boeiend en ingewikkeld, want wat is er in dit leven nu nog eenvoudig en voor de hand liggend ?

Het verhaal begint vele jaren geleden. De wereld zat simpel in elkaar, Ivanhoe en (iets later) Batman zorgden voor alle jongedames in nood, wanneer je je knie schaafde deed moeder er wat "moederkenszalf" op en alle Maartse viooltjes geurden.

Waarvan één exemplaar in mijn tuin. Misschien schokt dit de gevoelige kijkers, maar de plant diende vooral om op te eten. Tijdens de bloeitijd werden de bloemetjes met suiker in een luchtdichte pot gedaan, a rato van vijf bloemetjes per kilo, vanillestokje erbij, en op mijn woord van eer, cakes gebakken met deze suiker behielden, zij het licht, hun viooltjesaroma.

Bij verhuizing werd de kostbare plant achtergelaten omdat nu eenmaal alle Maartse viooltjes geurden. Er wachtte echter een harde levensles. Niet alles is wat het lijkt, en niet alle viooltjes geuren. Het eerste exemplaar in de nieuwe tuin werd gewoon in een tuincentrum gekocht en bleek niet te doen wat er van hem (haar ?) verwacht werd.

Het tweede plantje kwam van de ruilbeurs van Merelbeke en stelde ook teleur. (Weet u nog, de toen prille, ruilbeurs waar men nog véél planten kon krijgen door gewoon te ruilen, het lijkt wel "van voor de oorlog").

De volgende exemplaren werden "in het wild verzameld" (foei) ergens in Assenede, ergens in Drongen en ergens in het Pajottenland, en bewezen dat gestolen goed niet gedijt. Ik kreeg van mijn ouders, die lieve mensen wilden ongetwijfeld van het gezeur af zijn, een exemplaar uit de Ardèche, een vriend uit Limburg bezorgde mij er één, zelf bracht ik een witte mee uit Luxemburg, en ik heb het gevoel dat ik nog iets vergeet.

Kortom, de voornaamste bodembedekker in mijn tuin is nu wel bekend. Maar geuren doen ze geen van alle sterk genoeg. En die in de plantentuin ook niet.

Voor alle duidelijkheid even lyrisch worden. Een echt Maarts viooltje ruik je moeiteloos wanneer je rechtoploopt voorbij een "populatie" van laten we zeggen vijftig bloemetjes. Er mag geen kwestie zijn van "om zeven uur als je helemaal op je buik ligt, het weer en de maanstand zijn goed en je hebt je neus gesnoten." Neen, afvoeren, niet goed.

Ik herinner mij duidelijk een populatie in Manternach in het Groothertogdom Luxemburg, waar je gewoon het gevoel had op de geur te zweven. In Italië (tuinen van de Villa d'Este en de Villa Adriana) evenzo. Met als bijkomende charme dat met name bij de Villa Adriana alle kleurschakeringen van het diepste purper tot wit over elke tint lila aanwezig waren.

Maar de geur dus. Er wordt wel eens beweerd dat het ionon, bestanddeel van die geur, neusblindheid zou teweeg brengen die enkele minuten duurt, waardoor de geur van het viooltje plots niet meer waarneembaar zou zijn. Dat is, naar mijn ervaring ook veel geblaat en weinig wol. Een goed Maarts viooltje doet zijn ding altijd, en je neus ook.

Om samen te vatten : er kan dus voorlopig geen sprake zijn van een happy end. De queeste gaat voort, en wees ervan overtuigd beste lezer, Carthago moet verwoest worden.

Open tuinen in het Waasland

In de driehoek Hulst - Antwerpen - Gent ligt het Waasland, met in het centrum Sint-Niklaas.

In dit groene Waasland openen reeds sinds meerdere jaren een 12-tal siertuinen hun poorten op de zondag en maandag van Pinksteren, 18-19 mei, en tijdens het tweede weekend van juli, 12-13 juli, telkens van 10 u tot 17 u.

De toegang is gratis, want deze tuiniers willen met hun tuin een bron zijn van ideeën voor iedereen.

Het gaat om 12 totaal verschillende tuinen, inzake grootte, grondsoort, aanlegvorm, vijvers, leeftijd, stijl. De tuiniers zijn zeer graag bereid om alle mogelijke informatie aan u mee te geven.

Een uitvoerige beschrijving van de tuinen van het Waasland en een kaartje met de ligging ervan kan u bekomen door een aan uzelf gerichte en voldoende gefrankeerde omslag te sturen naar :

Kaysershof
Voorthoekstraat 57
9190 Stekene

Uit eigen ervaring weten we dat op diverse plaatsen planten en zaaigoed worden uitgedeeld of aan de bekende vriendenprijsjes ter beschikking worden gesteld.

Een fiets met grote fietstassen kan dus nodig zijn !

Volkstuinvrienden

Deze tuinders, die een zeer eigen en vaak bewonderde vorm van volkse tuinbouwcultuur voorstellen, hebben zich op veel plaatsen verenigd tot lokale "vrienden"kringen.

Hier wordt een voorbeeld aangehaald, de "Volkstuinvrienden" van Bassevelde (waarvan de huidige voorzitter een medelid is van onze vereniging).

Een kort overzicht van hun jaarprogramma toont een waaier van activiteiten, waarbij een aantal die ook voor onze leden die in die buurt wonen zeker interessant kunnen zijn.

We denken daarbij aan plantenruildagen, bloemenwandelingen, streekuitstap, bloemendag, avondwandelingen, ...

Voor onze leden-tuiniers zijn vooral de open-tuindagen een aanrader (ons verteld door iemand die de tuinen effectief heeft bezocht en die 't kan weten).

Door het volgen van een bepaalde route komt u langs een aantal tuinen van de "Volkstuinvrienden", die u allemaal gratis kan bezichtigen.

Dit jaar gaan de twee open-tuindagen door op zaterdag & zondag 19-20 juli, van 10 u tot 18 u doorlopend.

De route en verdere informatie over deze "Volkstuinvrienden" kan u vinden in café Moderne, gelegen in de dorpskom van Bassevelde, vlakbij de kerk.

Misschien een leuk idee voor een fietswandeling, op een prachtige zomerdag ?

We wensen u een aangenaam bezoek !

In memoriam : Marcel Plus

GEDENKREDE BIJ DE BEGRAFENIS VAN MARCEL PLUS,
LEDEBERG, 10 MEI 1997

Chris DE PERMENTIER
Heidestraat 84, 9070 Heusden

Mevrouw Plus, Rosette, achtbare familie, wij, vrienden, kennissen en burens zijn hier samen gekomen om afscheid te nemen van een geliefde en bijzondere man die op ons allen een diepe indruk heeft nagelaten.

Marcel was een typische Gentenaar en zijn geboorteplek aan de Schelde achter het Laurentplein vervulde hem met enige trots. Hij zal wel een klein en vinnig manneken geweest zijn, leerzaam en leergierig waardoor hij in 1937 de primus werd van zijn klas. Die belevenis heeft zijn gedrag gevormd want wij vinden in hem steeds de primus terug : de man die de leiding en het initiatief nam.

Zoals een diamant schittert in talrijke facetten vinden we ook aan Marcel vele mooie kanten die hem buitengewoon maakten en daarom tracht ik hem even te portretteren vanuit zijn talenten.

Marcel was een stichter.

Ja, we vinden de naam "Marcel Plus" terug in verschillende stichtingsverslagen. Achtereenvolgens noem ik : De Gidsenbond van Gent en Oost-Vlaanderen, de Vereniging voor de Natuur-beschermingseducatie - afdeling Oost-Vlaanderen, de Vereniging van de Vrienden van de Plantentuin, en ook bij de Seniorenclub van Ledeberg was hij zeker een van de stuwende motoren, en deze lijst is zeker onvolledig.

Wie een stichter is, heeft werk voor de boeg, hij mag niet versagen, hij moet diplomatisch zijn, moet kunnen en durven omgaan met hogere instanties, moet gelijkgezinden kunnen samenbrengen en zijn medewerkers weten te kiezen en te stimuleren : Marcel kon dit allemaal.

Marcel was een onderwijzer.

Eens liet Marcel zich ontvallen dat hij graag onderwijzer zou geworden zijn, maar waarschijnlijk hebben de oorlogsjaren die jongensdroom doorkruist en zo is Marcel terecht gekomen als werknemer in de Gentse metaalindustrie.

Maar die onderwijzersdroom heeft hij toch langs een omweg kunnen realiseren. Als natuurgids begeleidde hij talloze groepen in Oostvlaamse bossen en langs onze waterlopen.

Hoe bloeide hij niet open wanneer hij de kinderen van het eerste leerjaar van het Sint-Pietersinstituut meenam en rondleidde in het Maaltepark, en de zesdejaars inwijdde in het leven van dieren en planten in het Brakelbos. Hij vertelde hen over paddestoelen, geneeskrachtige kruiden, eeuwenoude bomen, over spechten en buizerds; zijn les extra-muros gekruid met pittige bijzonderheden en ecologische grapjes.

Verschillende jaren was hij ook lesgever plantkunde bij de Provinciale gidsencursus, en hier leerde hij de cursisten dat ze bij de cultuurgeschiedenis van onze provincie zeker de natuur niet mochten vergeten.

Ten derde was Marcel een organisator.

Hoeveel duizenden mensen zijn er niet komen kijken naar zijn tentoonstellingen op de Ajuinmarkt.

Hij en zijn lieve echtgenote waren weken, misschien wel maanden op voorhand platen, foto's en teksten aan het schikken en inkaderen, en hoe kon hij niet genieten wanneer hij de bezoekers mocht rondleiden langs de panelen waarop de bescherming van het milieu of de rijkdom van de Plantentuin van de Universiteit Gent was afgebeeld.

Gelukkig was Marcel begaafd met twee rechterhanden want de panelen, maquettes en versieringen kwamen ook volledig afgewerkt uit zijn werkkamer.

Tentoonstellingen organiseren wil ook zeggen : uitnodigingen opstellen en versturen, eventueel een begeleidende brochure schrijven, maar ook dit alles bracht Marcel tot een goed einde.

Hij had ook een bijzonder oog voor de mogelijkheden die de omgeving hem bood en zo organiseerde hij, samen met Professor Van der Veken de opleiding voor gidsen van de plantentuin. Tijdens de Gentse feesten leidde hij de bezoekers rond in de tuin, maar 's middags bestelde hij paddestoelengerechten klaargemaakt volgens eigen recept want Marcel kende ook iets van kokkerellen.

De vereniging waar hij tot het laatst toe heeft aan meegewerkt was de Seniorenclub en ook hier gebruikte hij zijn talrijke talenten om van deze bijeenkomsten een geanimeerd vriendenfeest te maken : hij bracht niet alleen bekende artisten op het podium maar zo nodig speelde Marcel ook "schamateur".

Deze en vele andere activiteiten kon Marcel enkel tot een goed einde brengen dank zij een schare vrienden-medewerkers waarmee hij zich steeds wist te omringen.

Marcel was veel meer dan al die facetten die we hier belichten. Het geheel is meer dan de delen : hij was de lieve echtgenoot die traditioneel meiklokjes gaf aan Rosette op 1 mei, die zijn medewerkers een feestje aanbood na een geslaagde manifestatie, de Marcel die zijn vrienden met Nieuwjaar bedacht met een kleurige kalender ontworpen op zijn computer, die een telefoongesprek soms begon met "ha mijnen beste vriend ..."

We zullen zijn gulle lach niet meer horen, zijn vaste handdruk bij het afscheid niet meer voelen zinderen, zijn uitleg bij zijn speelkaartenverzameling niet meer kunnen beluisteren, maar in onze herinnering blijft Marcel leven. Met stille weemoed maar tevens met dankbaarheid zullen we Marcel gedenken, bij onszelf of in gesprekken met vrienden. In rouw en verdriet mogen we dankbaar zijn dat we Marcel gekend hebben.

Adres gewenst

Bij de verzending van het vorige nummer is een exemplaar teruggekeerd, met de vermelding "woont niet meer op het aangeduide adres".

Als iemand onder u het nieuwe adres kent van :
de **H. K. Knobbe** ,
kan u dat ons laten weten. Dank !

Tentoonstelling : helpende handen

De aanwezigheid van een aantal Vrienden vóór de opening (hulp bij het opzetten) en ná de opening (voor een diskreet toezicht, hulp bij de kassa, etc.) wordt door het bestuur van de Plantentuin bijzonder op prijs gesteld.
Daarom, als u kan meehelpen, graag een telefoontje naar de H. K. Otten (09 - 264 5073).

Rozen

Voor volgend jaar wordt een bijzonder thema-nummer van ons tijdschrift gepland, meer bepaald een nummer dat gewijd wordt aan een sierplant bij uitstek, de Roos.

Daarbij vragen we uw hulp.

Leden die oude rozenrassen bezitten, worden vriendelijk gevraagd om aan de redacteur een lijstje te sturen met de namen van die rozen.

Ook aan onze auteurs wordt gevraagd om indien mogelijk rond dit thema een bijdrage te schrijven. Dit thema is wel breed te interpreteren, en daarbij denk ik aan mythologie, symboliek, moderne rozencultuur, de wereld van het parfum, enz.

Bamboe

Ook leden met bijzondere waarnemingen over bamboe (bloei, vruchtzetting, kiemplanten, afsterven, ...) worden van harte uitgenodigd om aan de redacteur hun waarnemingen door te geven.

Zaden als geschenk

Op het einde van vorig jaar hebben we op diverse wijzen zaden aangeboden aan de leden, als geschenk op de Algemene Vergadering, als presentje voor nieuwe leden, aan te vragen onder omslag, ...

Deze activiteit is bijzonder geapprecieerd door de leden, en willen we daarom behouden en verder uitbouwen.

U kan ons helpen bij het samenstellen van ons aanbod, door ons uw overschotjes van zaden te bezorgen.

Denk even aan ons in de herfst !

De

VRIENDEN van de PLANTENTUIN GENT

driemaandelijks tijdschrift
zestiende jaargang
nr. 2 juni 1997
ISSN 0777 - 8821

Redactie :
Paul Goetghebeur
Plantentuin, Ledeganckstraat 35
9000 Gent (telefoon : 09 - 264 5055 of 5056)

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt :
Konraed Camelbeke, Ferdinand Cobbaut, Marcel De Cleene, Inge Decuypere, Chris De Permentier, Peter Dewulf, Cyrilla Gillis, Marie Claire Lejeune, Marc Libert, Hilde Mortier, Karel Otten, Ingrid Verdegem, Bie Wouters.

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar Gilberte Comhaire-Neyt, Ferdinand Cobbaut, Henk Leyseele, en André & Denise Wille-D'Haese voor de kopieer-, plooi-, kleef-, sorteer-, en transport-activiteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 1997.
Overname van artikels is alleen mogelijk mits en ná schriftelijke toestemming van de redakteur.

Lidgeld 1997

U kan uw bijdrage overschrijven op rekening 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin Gent, met de vermelding : lid 1997 **(en graag naam + adres van het lid !)**.

Gewoon lid : 300 BF
Beschermid : 500 BF
Steunlid : 1000 BF

De
VRIENDEN van de PLANTENTUIN
GENT

driemaandelijks tijdschrift
zestiende jaargang
nr. 2 juni 1997
ISSN 0777 - 8821

verantwoordelijke uitgever :
Paul Goetghebeur
Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. 09 - 264 5055

afgifftekantoor
Ledeberg 1